

Radosław Krajewski

KARA NAGANY ZA WYKROCZENIA

Słowa kluczowe: wykroczenie, kara, nagana, odpowiedzialność prawna, sprawca

Streszczenie

Kara nagany jest jedną z sankcji przewidzianych za wykroczenia. Jest to kara najłagodniejsza, która w praktyce stosowana jest bardzo rzadko. Możliwość jej orzekania uzależniona jest od zaistnienia przesłanek podmiotowych i przedmiotowych, a jej dolegliwość ma charakter symboliczny, nie dotyczy bowiem sprawcy w sferze majątku lub wolności, lecz stanowi wyraz potępienia jego czynu.

W systemie sankcji karnych za wykroczenia przewidzianych przez kodeks wykroczeń z dnia 20 maja 1971 r.¹ kara nagany wskazana jest w art. 18 tego aktu prawnego, który wymienia wszystkie kary grożące za wykroczenia, na ostatnim miejscu, gdyż po karach aresztu, ograniczenia wolności oraz grzywny. Kolejność ta stanowi wyraz poukładania kar od najsurowszych do najłagodniejszych, choć w praktyce postępowania w sprawach o wykroczenia zasadniczym instrumentem reakcji wobec ich sprawców jest kara grzywny.

Kara nagany, niewątpliwie będąc karą najłagodniejszą, pozostaje sankcją mającą niewielkie zastosowanie praktyczne, jak też wywołującą nader skromne zainteresowanie doktryny prawa poza odniesieniami do niej w ramach komentarzy do kodeksu wykroczeń oraz podręczników z prawa wykroczeń. Tymczasem stanowi ona interesujące zagadnienie naukowe, tak co do jej istoty, jak i przesłanek orzekania., które zasługuje na odrębne i w miarę kompleksowe potraktowanie.

Jak zasadnie wskazuje B. Kurzępa kara nagany ma głównie charakter symboliczny i oddziałuje na morale sprawcy wykroczenia². Analogicznie jej istotę postrzega T. Bojarski, według którego ta forma ukarania ma niewątpliwie charakter wychowawczy i może być stosowana w odniesieniu do sprawców drobnych wykroczeń, ma ona bowiem jako kara postać symboliczną i może mieć znaczenie dla sprawców wykazujących wrażliwość dla aprobowanego społecznie systemu warto-

¹ Dz. U. z 2010 r. Nr 106, poz. 672 z późn. zm.

² B. Kurzępa, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 158.

ści³. Także zdaniem M. Melezini dolegliwość nagany wyraża się w potępieniu moralnym sprawcy wykroczenia, w związku z czym stosowanie tej kary może okazać się celowe jedynie wobec sprawców o pewnej wrażliwości w odniesieniu do systemu wartości uznawanego w społeczeństwie, a więc sprawców reagujących na oceny moralne, dla których samo uczestnictwo w rozprawie i fakt ukarania stanowi wystarczającą przestrożę na przyszłość⁴. Podobnie karę nagany charakteryzuje M. Bojarski, który wskazuje, że ma ona wymiar moralnego potępienia sprawcy i nie dotyczy go w sferze wolności czy majątku⁵. Również według J. Koniecznego nagana ma znaczenie symboliczne, gdyż jej celem jest uderzenie w moralność sprawców, którzy popełnili drobne wykroczenia, a jej pierwszoplanową funkcją jest wychowanie dopuszczających się wykroczeń, ale może być ona skuteczna tylko wobec tych z nich, dla których popełnione wykroczenie stanowi wstydlivy incydent w ich dotychczasowym nienagannym trybie życia⁶.

Kara nagany jest zatem środkiem reakcji na wykroczenia pozbawionym dolegliwości w tradycyjnym znaczeniu, mogącym mieć znaczenie wobec sprawców drobnych wykroczeń, dla których już samo ukaranie przez sąd będzie wystarczająco represyjne i prewencyjne. Doskonale uzupełnia ona przy tym tradycyjny katalog kar za wykroczenia, zajmując pośrednie miejsce pomiędzy innymi karami, w szczególności grzywną, a odstąpieniem przez sąd od wymierzenia kary i zastosowania środków oddziaływania społecznego, o których mowa w art. 39 kodeksu wykroczeń.

Kara nagany ma tę charakterystyczną cechę, odróżniającą ją od innych kar, że w przeciwieństwie do nich nie podlega ona żadnemu dalszemu wykonaniu, gdyż jest orzekana przez samo zawarcie w wyroku rozstrzygnięcia o jej wymierzeniu obwinionemu, na co słusznie zwraca uwagę T. Grzegorzczak⁷. Ma to taką zaletę, że brak konieczności wykonywania tej kary nie generuje jakichkolwiek kosztów z tym związanych, choć jest też tak, że kara ta nie przysparza dochodów budżetowych, co jest udziałem kary grzywny. Jednak absolutnie perspektywa ekonomiczna sięgania po jedną w tych kar jako alternatyw nie może mieć żadnego znaczenia, gdy chodzi o ich wpływ na stan finansów publicznych. Innymi słowy nie może być tak, że sądy

³ T. Bojarski, *Polskie prawo wykroczeń. Zarys wykładu*, Warszawa 2012, s. 111.

⁴ W. Cieślak, A. Grześkowiak, V. Konarska - Wrzosek, J. A. Kulesza, B. Kunicka-Michalska, S. Lelental, A. Marek, M. Melezini (red.), T. Oczkowski, J. Raglewski, A. Sakowicz, Z. Sienkiewicz, J. Skupiński, G. B. Szczygieł, M. Szewczyk, L. Wilk, W. Wróbel, *System prawa karnego. Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, Warszawa 2010, s. 377.

⁵ B. Banaszak, D. Batorski, M. Bojarski, W. Gromski, A. Huchla, J. Jacyszyn, J. Jezioro, J. Jeżewski, U. Kalina-Prasznica (red.), T. Kuczyński, M. Lis, A. Pakuła, H. Pławucka, A. Preisner, *Encyklopedia prawa*, Warszawa 1999, s. 350.

⁶ M. Iwański, J. Konieczny, A. Kościuk, A. Krysta, U. Łabuz (red.), S. Roguski, *Prawo wykroczeń. Repetytorium*, Warszawa 2008, s. 59.

⁷ T. Grzegorzczak (red.), W. Jankowski, M. Zbrojewska, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 146.

chętniej sięgałyby po kary grzywny zamiast orzekać nagany, w tych przypadkach, gdy formalnie wymierzenie jednej bądź drugiej kary jest możliwe, tylko dlatego, że ukaranie grzywną byłoby źródłem dochodu dla państwa.

Jest bowiem tak, że przesłanki sięgania po karę nagany określa art. 36 §1 kodeksu wykroczeń, zgodnie z którym naganę można orzec wtedy, gdy ze względu na charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy należy przypuszczać, że zastosowanie tej kary będzie wystarczające do wdrożenia go do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego. Słusznie zatem pisze W. Radecki, że ustawodawca wskazał tu na przesłanki dwojakiego rodzaju, mianowicie przedmiotowe, do których należą charakter i okoliczności czynu, oraz podmiotowe, to jest właściwości i warunki osobiste sprawcy, zasadnie zauważając przy tym, że kodeks nie wymaga, aby przesłanki te wystąpiły jednocześnie, a w konsekwencji wystarczy, że za wymierzeniem kary nagany przemawiają albo przesłanki przedmiotowe albo podmiotowe, choć nie należy wykluczać, że przesłanki te wystąpią jednocześnie, co wzmocni oczekiwania prognostyczne⁸. Pogląd ten podziela M. Mozgawa, który wskazuje, że gdyby przesłanki te wystąpiły łącznie, to powinno to utwierdzać sąd w słuszności decyzji wymierzenia tej najłagodniejszej na gruncie kodeksu wykroczeń kary, jaką jest nagana⁹. Również według B. Kurzepy przesłanki te nie muszą wystąpić łącznie, ale nie jest też to wykluczone¹⁰. Rację ma przy tym T. Bojarski, który uważa, że czyn i osobę sprawcy należy tu rozpatrywać łącznie, gdyż analizowany przepis formułuje pewien wniosek, który łączy się z zastosowaniem tej kary, a mianowicie, że ma być ona wystarczająca do wdrożenia sprawcy do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego, a w konsekwencji wnioskowanie w tym zakresie powinno uwzględniać zarówno charakter i okoliczności czynu, jak i właściwości oraz warunki osobiste sprawcy, a elementy te nie powinny pozostawać względem siebie w sprzeczności¹¹.

Na pewno przesłanki przedmiotowe i podmiotowe mają znaczenie równorzędne i wzajemnie się warunkujące, co wyraża się w tym, że przy zaistnieniu jednej z nich, ale przy braku drugiej nie wydaje się być możliwe sięgnięcie przez sąd po karę nagany. Innymi słowy, gdyby czyn sprawcy spełniał kryterium przedmiotowe, ale on sam nie czyniłby zadość przesłankom podmiotowym, to ukaranie go karą nagany nie byłoby zasadne i odwrotnie, to jest gdyby odnośnie do sprawcy wykroczenia można by uznać, że jego właściwości i warunki osobiste pozwalają na ukaranie go najłagodniejszą z kar, jaką jest nagana, ale czyn, którego dopuścił się nie

⁸ M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 311.

⁹ M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 124-125.

¹⁰ B. Kurzepa, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 158.

¹¹ T. Bojarski (red.), A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 96.

mieści się we wskazanym przez ustawodawcę kryterium przedmiotowym, to wówczas poprzestanie na naganie także nie byłoby możliwe.

Jeśli chodzi o przesłankę przedmiotową, to jest charakter i okoliczności czynu, to jak zasadnie wskazuje T. Grzegorzcyk, znaczenie ma tu w szczególności rodzaj wykroczenia, rodzaj naruszonego dobra, wielkość szkody, sposób popełnienia wykroczenia, przypadkowość działania lub zaniechania, waga naruszonych reguł ostrożności, jak też działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie. Odnośnie zaś przesłanki podmiotowej, to jest właściwości i warunków osobistych sprawcy wykroczenia, wagę należy przykładać do takich okoliczności, jak między innymi poziom intelektualny sprawcy, jego charakter, warunki bytowe oraz zdrowotne¹². Podzielić zatem trzeba pogląd A. Marka, że pod pojęciem charakteru czynu należy głównie rozumieć, że ma to być czyn stosunkowo drobny, który nie wywołał istotnej szkody lub jej niebezpieczeństwa, zaś za przesłanką podmiotową przemawiać będzie zwłaszcza dotychczasowy sposób życia sprawcy, jego niekaralność i inne okoliczności, które wskazują, że wykroczenie było odosobnionym zdarzeniem w jego życiu¹³.

Odnośnie do przesłanki podmiotowej, to jest właściwości i warunków osobistych sprawcy, to chodzi tu o okoliczności związane z osobowością sprawcy, jego poziomem intelektualnym, charakterem, warunkami zdrowotnymi, bytowymi i socjalnymi, na które wskazuje T. Grzegorzcyk¹⁴. Według T. Bojarskiego owe właściwości i warunki powinny dowodzić, że popełniony przez sprawcę czyn jest w perspektywie jego aktywności rodzinnej, zawodowej i społecznej czymś wyjątkowym¹⁵, zaś zdaniem M. Melezini mając na uwadze przesłankę podmiotową należy uwzględniać cechy charakteryzujące osobowość sprawcy, jak na przykład jego zdolność do samokrytyki, wrażliwość sumienia, temperament, jak też dotyczące jego sytuacji życiowej, w tym rodzinnej, zawodowej oraz majątkowej¹⁶. Należy się z tym zgodzić, choć wydaje się, że tak dalekie wnikanie przez sąd we właściwości i warunki sprawcy wykroczenia z reguły nie ma miejsca, wszak chodzi tu o wykroczenie drobne, ale na pewno poprawne funkcjonowanie sprawcy przed popełnieniem wykroczenia, jego dotychczasowa postawa życiowa, jak też zachowanie się po popełnieniu wykroczenia będą tu miały istotne znaczenie.

¹² T. Grzegorzcyk (red.), W. Jankowski, M. Zbrojewska, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 147.

¹³ A. Marek, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2012, s. 87.

¹⁴ T. Grzegorzcyk (red.), W. Jankowski, M. Zbrojewska, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 147.

¹⁵ T. Bojarski (red.), A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 96.

¹⁶ W. Cieślak, A. Grześkowiak, V. Konarska-Wrzošek, J. A. Kulesza, B. Kunicka-Michalska, S. Lelental, A. Marek, M. Melezini (red.), T. Oczkowski, J. Raglewski, A. Sakowicz, Z. Sienkiewicz, J. Skupiński, G. B. Szczygieł, M. Szewczyk, L. Wilk, W. Wróbel, *System prawa*, op. cit., s. 378.

Rację ma zatem T. Bojarski, że przesłanki te zostały ujęte na wzór pozytywnej prognozy kryminologicznej ustalanej w związku z innymi instytucjami, jak na przykład warunkowym zawieszeniem wykonania kary¹⁷. Owa prognoza kryminologiczna powinna być rozumiana jako przeświadczenie sądu, że wobec sprawcy wykroczenia wystarczy zastosowanie najłagodniejszej z kar, jaką jest kara nagany, która będzie wystarczająca do wdrożenia go do poszanowania prawa.

Jak słusznie wskazuje T. Grzegorzczak zastosowanie kary nagany jest możliwe, jeżeli przepis szczególnie ją przewiduje, a więc gdy występuje ona w sankcji przepisu określającego dane wykroczenie, a także w ramach nadzwyczajnego złagodzenia kary za czyn niezagrożony taką karą¹⁸. Katalog przepisów kodeksu wykroczeń przewidujących możliwość orzeczenia nagany sformułował W. Kotowski, według którego jest to możliwe w przypadkach naruszenia przepisów porządkowych (art. 54), kąpieli w miejscu niedozwolonym (art. 55), żebractwa (art. 58), przywłaszczenia stanowiska, tytułu lub stopnia (art. 61), niedopełnienia obowiązków w związku z zarządzaniem nieruchomościami (art. 64), uszkodzenia ogłoszenia instytucji artystycznej, rozrywkowej lub sportowej (art. 67), uniemożliwienia identyfikacji przedmiotów (art. 69), niezachowania należytej staranności co do przedmiotów lub płynów (art. 75), niepanowania nad zwierzętami (art. 77), drażnienia zwierząt (art. 78), nieoświetlenia miejsc publicznych (art. 79), uszkodzenia urządzeń przeciwpowodziowych (art. 80), uszkodzenia urządzeń nadbrzeżnych (art. 81), naruszenia zasad przeciwpożarowych (art. 82), nieostrożnego obchodzenia się z materiałami niebezpiecznymi (art. 83), dopuszczenia do przebywania dziecka do lat 7 na drodze publicznej (art. 89), tamowania lub utrudniania ruchu (art. 90), zanieczyszczenia drogi publicznej (art. 91), niezastosowania się do znaków lub sygnałów drogowych (art. 92), prowadzenia pojazdu bez dokumentów (art. 95), innych naruszeń w ruchu drogowym (art. 97), nieostrożności poza drogą publiczną (art. 98), naruszenia stanu drogi (art. 99), uszkodzenia drogi (art. 100), nieoczyszczania drogi (art. 101), zaniedbywania stanu zjazdu z drogi (art. 102), uchylania się od świadczeń w związku z utrzymaniem dróg (art. 103), zaniedbania obowiązków rodzicielskich (art. 105), dopuszczenia do przebywania dziecka do lat 7 lub innej osoby bezradnej w okolicznościach niebezpiecznych (art. 106), złośliwego wprowadzenia w błąd lub niepokojenia osoby (art. 107), szczucia psem człowieka (art. 108), zanieczyszczenia wody (art. 109), odmowy udzielenia wyjaśnień w związku z obowiązkami zdrowotnymi (art. 114), niepoddania się szczepieniu lub badaniu (art. 115), nienależytego zapobiegania chorobom (art. 116), niezachowania czystości w obrębie nieruchomości (art. 117), nieumyślnego paserstwa (art. 122), kradzieży z ogrodu (art. 123), niezawiadomienia o znalezieniu rzeczy lub przybłąkaniu się zwierzęcia (art. 125),

¹⁷ T. Bojarski, *Polskie prawo*, op. cit., s. 133.

¹⁸ T. Grzegorzczak (red.), W. Jankowski, M. Zbrojewska, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 146.

zabrania rzeczy o niemajątkowej wartości (art. 126), samowolnego używania cudzej rzeczy (art. 127), nieuwidaczniania ceny lub ilości nominalnej (art. 137), nieobyczajnego wybryku (art. 140), umieszczania nieprzyzwoitych napisów lub używania nieprzyzwoitych słów (art. 141), niszczenia roślinności w miejscach publicznych (art. 144), zaśmiecania miejsc publicznych (art. 145), niezgłoszenia urodzin lub zgonu (art. 146), niedozwolonego wypasu zwierząt (art. 151), niszczenia koso-drzewiny (art. 152), drobnych szkód leśnych (art. 153), nielegalnej eksploatacji i zanieczyszczenia gruntów rolnych oraz leśnych (art. 154), niszczenia zasiewów (art. 156), nieopuszczenia cudzego terenu (art. 157), zanieczyszczenia lasu (art. 162), niszczenia ściółki lub grzybów (art. 163), niszczenia gniazd lub lęgówisk (art. 164), płoszenia zwierząt (art. 165) oraz puszczenia w lesie luzem psa (art. 166)¹⁹.

Jest zatem tak, że kara ta może być wymierzana w dość licznych przypadkach, zawsze w alternatywie z innymi karami, przy czym dotyczy to wykroczeń przeciwko zróżnicowanym dobrom, co świadczy o jej uniwersalnym w tym kontekście charakterze. Kara nagany zwiększa tym samym sędziowski wybór sankcji za wykroczenia drobne popełniane przez sprawców, co do których sięganie po kary surowsze nie byłoby uzasadnione.

Zastanawiać się jednak można, czy kara nagany nie powinna być przewidziana także wobec innych wykroczeń. Wydaje się, że byłoby to możliwe, zwłaszcza co do czynów nie wyrządzających szkody konkretnym dobrom indywidualnym, czego przykładem może być sprzedaż poza miejscem wyznaczonym przez gminę (art. 60³), umieszczenie ogłoszeń w miejscu do tego nieprzeznaczonym (art. 63a), jak też nielegalne proponowanie czynu nierządowego (art. 142), a dostrzegalny jest też ewidentny brak alternatywnego zagrożenia naganą w zestawieniu tylko z przewidzianą karą grzywny, jak ma to miejsce choćby w przypadku wykroczenia niezastosowania się do ograniczenia prędkości (art. 92a), gdzie grzywnę trzeba niestety postrzegać także jako instrument służący przysparzaniu przychodów budżetowych, który to obraz mogłoby zmienić alternatywne zagrożenie naganą. Wszak nie każde tego rodzaju wykroczenie jest na tyle poważne, przy pełnym zrozumieniu dla zagrożeń wynikających z jazdy z nadmierną prędkością, że powinno podlegać sankcjonowaniu wyłącznie karą grzywny.

Zawsze jednak, jak zasygnalizowano powyżej, możliwe jest wymierzenie kary nagany w formule nadzwyczajnego złagodzenia kary, co przewiduje art. 39 kodeksu wykroczeń, a co jest możliwe w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, przy wzięciu pod uwagę charakteru i okoliczności czynu oraz właściwości i warunków osobistych sprawcy, a w szczególności polega na wymierzeniu kary łagodniejszego rodzaju, którą może być także nagana. W każdym zatem przypadku, gdy przepis przewidujący dane wykroczenie nie wskazuje na zagrożenie

¹⁹ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 164-165.

nie za nie karą nagany, możliwe jest jej zastosowanie, pod warunkiem jednak zaistnienia ku temu przesłanek podmiotowych i przedmiotowych.

Art. 36 §2 kodeksu wykroczeń przewiduje, że nie można orzec nagany za wykroczenie o charakterze chuligańskim. Zgodnie z art. 47 §5 tego aktu prawnego charakter chuligański mają wykroczenia polegające na umyślnym godzeniu w porządek lub spokój publiczny albo umyślnym niszczeniu lub uszkodzeniu mienia, jeżeli sprawca działał publicznie oraz w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie podstawowych zasad porządku prawnego. Zgodzić więc należy się co do istoty tego rozwiązania z B. Kurzepą, że niewątpliwie orzekanie w takich przypadkach kary nagany byłoby sprzeczne z zasadami jej wymiaru określonymi w art. 36 §1 kodeksu wykroczeń²⁰, co podkreśla także T. Bojarski, zdaniem którego chuligańskie zachowanie sprawcy przeczy zasadności stosowania tej kary²¹, na co zwraca również uwagę T. Grzegorzczak, uznając zakaz ten za zrozumiałą, gdyż istota chuligańskiego charakteru czynu wskazuje na lekceważenie przez sprawcę podstawowych zasad porządku prawnego²². Wydaje się jednak, że zakaz ten ma charakter zbyt generalny, zdarza się bowiem mogą szczególne przypadki wykroczeń o charakterze chuligańskim, co do których można by rozważać sięgnięcie po karę nagany, przy spełnieniu przesłanek podmiotowych i przedmiotowych, tym bardziej, że co do takich wykroczeń nie istnieje zakaz nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienia od jej wymierzenia, co daje pewien nieuzasadniony brak proporcji w tym kontekście.

Kara nagany powinna być alternatywą dla innych kar, w szczególności kary grzywny, w tych przypadkach, gdy jej orzeczenie nie byłoby uzasadnione z uwagi na sytuację majątkową sprawcy, zwłaszcza gdyby z okoliczności wynikało, że sprawca grzywny nie zapłaci, ani też nie będzie jej można ściągnąć w drodze egzekucji albo, że pieniądze przeznaczone na uiszczenie grzywny nie będą pochodziły od sprawcy lecz od osoby dla niego najbliższej. Wprawdzie z kodeksu wykroczeń nie wynika zakaz orzekania w takich przypadkach kary grzywny, tak jak ma to miejsce co do przestępstw, ale należałoby to mieć na uwadze, gdyż w przeciwnym razie kara grzywny nie stanowi osobistej dolegliwości dla sprawcy, co mogłaby osiągnąć, przynajmniej w wymiarze symbolicznym, kara nagany.

Jak wskazuje M. Meleziniw latach 1972-2000 udział kary nagany wśród ogółu orzeczeń zawierał się w granicach 1-3%, aby w późniejszych latach powiększać się, nawet do poziomu 6% w 2002 r., osiągając jednak w 2007 r. pułap około 3%, co zapewne wiąże się z tradycyjnym sposobem reagowania na wykroczenia

²⁰ B. Kurzepa, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 159.

²¹ T. Bojarski (red.), A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 96.

²² T. Grzegorzczak (red.), W. Jankowski, M. Zbrojewska, *Kodeks wykroczeń*, op. cit., s. 147.

poprzez stosowanie kary grzywny²³. Nie jest to wiele, ale nie jest też tak, że sądy zupełnie nie sięgają po tę karę. Postulować jednak trzeba, aby czyniły to częściej, gdyż być może w ten sposób można by osiągać cele wychowawcze i zapobiegawcze kar za wykroczenia bardziej aniżeli poprzez stosowanie kary grzywny, która traktowana jest jako coś standardowego w przypadku większości wykroczeń, czego nie da się oczywiście wykluczyć, ale nie zawiera też raczej elementu dezaprobaty moralnej, która z reguły towarzyszy lub towarzyszyć powinna karze nagany, a który to odbiór indywidualny i społeczny nagany jest lub powinien być wartością samą w sobie. Nie chodzi bowiem o postrzeganie nagany jako kary w istocie niebędącej karą z uwagi na brak jej dolegliwości w sferze majątku lub wolności sprawcy, lecz o jej rozumienie jako kary wprawdzie najłagodniejszej, ale w niczym nieustępującej innym sankcjom przewidzianym za wykroczenia, a wręcz pełniącej funkcje charakterystyczne tylko dla niej, w szczególności z uwagi na złożone oraz wzajemnie uzupełniające się przesłanki podmiotowe i przedmiotowe jej orzekania.

THE PENALTY OF REPRIMAND FOR PETTY OFFENCES

Key words: petty offences, punishment, reprimand, legal responsibility, the perpetrator

Summary

The penalty of reprimand is one of the sanctions for petty offences. This is the most lenient punishment, which in practice is used very rarely. For its infliction some legal conditions related both to the person of a perpetrator and to the nature of his act have to be met. Reprimand is a form in which the condemnation of the offensive act is expressed. Its severity is of a symbolic character, since it affects neither the property, nor the freedom of the offender.

²³ W. Cieślak, A. Grześkowiak, V. Konarska-Wrzošek, J. A. Kulesza, B. Kunicka-Michalska, S. Lelental, A. Marek, M. Melezini (red.), T. Oczkowski, J. Raglewski, A. Sakowicz, Z. Sienkiewicz, J. Skupiński, G. B. Szczygieł, M. Szewczyk, L. Wilk, W. Wróbel, *System prawa*, op. cit., s. 380.